

Urpo Harva

Ihmisen olemus

Esitellessään Kirjaani *Inhimillinen ihminen* Rainer Aaltonen väittää vastoin minun käsityksiäni, että Marx painottaa voimakkaasti ihmisen olemuksen historiallisesti ja yhteiskunnallisesti muutuvaa luonnetta (Aikuiskasvatus 4/1983).

Ihmisen olemuksella tarkoitetaan sellaista ominaisuutta (tai ominaisuuksien joukkoa), joka erottaa ihmisen muista olennoista ja jonka avulla hänen elämänsä ja käyttäytymisensä voidaan parhaiten ymmärtää. Ihmisen olemus on nähty mm. siinä, että hän on järkiolento, puhuva olento, vapaa olento tai Jumalan kuva.

Marxin mukaan ihminen on olemukseltaan työtä tekevä olento. Työ erottaa ihmisen elämästä. Työn merkitys on niin suuri, että ”meidän täytyy tiettyssä mielessä sanoa: se on luonut itse ihmisen.”

Työ on ”avain yhteiskunnan koko historian ymmärtämiseen.” Vain työn avulla voidaan ymmärtää, mitä on vieraantuminen ja mikä on se vapauden valtakunta, jonka todellistaminen on Marxin ylin tavoite.

Työn tekeminen ei ole johonkin ihmissuvun historialliseen vaiheeseen kuuluva ohimenevä ilmiö, joka voisi lakata esim. täydellisen automaation vaikutuksesta. Se ei myöskään kuulu vain johonkin yhteiskuntamuotoon, esim. primitiiviseen ja kapitalistiseen yhteiskuntaan. Marxin mukaan ”työ on kaikista yhteiskuntamuodoista riippumaton ihmisen olemassaolon ehto, ikuinen luonnonvälttämättömyys.”

Näin ollen on nähdäkseni paikallaan sanoa, että Marxin mielestä työssä on ihmisen olemus ja että ihmisen olemus ei tästä miksikään muutu.